

Riska un stiprinošie/aizsargājošie faktori darbā ar seksuālas vardarbības gadījumiem pret bērnu

LAILA BALODE

«CENTRS DARDEDZE»

28.08.2019

Riska faktoru grupas

Riska/aizsargājošie faktori vecākiem vai aprūpētājiem

Riska/aizsargājošie faktori ģimenē

Riska/aizsargājošie faktori kopienā un vidē

- Šie trīs riska faktori rodas kopā un bieži vien tie ir savstarpēji saistīti ar ietekmi, ko tie izraisa.

Riska/aizsargājošie faktori bērnām

Riska faktori vecākiem vai aprūpētājiem (1)

Personības iezīmes, ieskaitot zemu pašvērtējumu, ārējas kontroles uzskati (proti, uzskati, ka notikumus nosaka nejaušība vai ārēji spēki, kas atrodas ārpus personīgās kontroles).

Garīgās veselības problēmas.

Vardarbības pieredze pagātnē.

Nozīmīgi konflikti vai vardarbība starp vecākiem.

Alkohola vai narkotisko vielu lietošana.

Jauni, nenobrieduši vecāki.

Viens vecāks.

Nozīmīga stresu radoša pieredze (piemēram, dzīvesvietas maiņa, darba zaudējums, tuvinieka zaudējums, dabas katastrofas utt).

Riska faktori vecākiem vai aprūpētājiem (2)

Saskarsme:

Vecāki, kas nav iejūtīgi attiecībās ar zīdaiņiem vai maziem bērniem.

Pārmēru stingra disciplīna, uzsvars uz negatīvu uzvedību un uz to vērsta uzmanība, maz pozitīvu pastiprinājumu.

Disciplīnas un robežu neesamība. T.sk. attiecībā uz internet lietošanu.

Riska faktori ģimenē

Pieblīvēta vai haotiska mājsaimniecība.

Daudz bērnu (riska faktors īpaši attiecībā uz nolaidību).

Nežēlīga izturēšanās pret citiem bērniem ģimenē.

Riska faktori kopienā un vidē

Nabadzība.

Bezdarbs.

Sociāla izolācija un sociāla atbalsta trūkums.

- Ir svarīgi norādīt, ka vairums šādā vidē dzīvojošu vecāku vai aprūpes sniedzēju pret saviem bērniem neizturas nežēlīgi.

Vardarbīgas kopienas un bīstama tuvējā apkārtnē.

Vardarbība plašsaziņas līdzekļos.

Riska faktori kopienā un vidē

Kultūrā balstīta prakse (piemēram, sieviešu ģenitāliju sakropļošana) var nodarīt kaitējumu. Ir prakse, kas nepamatoti tiek attiecināta uz kultūru, kaut arī tā ir kāda noteikta sociāla norma, piemēram, miesas sods. Nedz kultūrā balstīta prakse, nedz sociāla norma nedrīkst tikt akceptēta, lai attaisnotu nežēlīgu izturēšanos pret bērnu.

Riska faktori bērnam (1)

Bērni nav atbildīgi par to, ka ir nežēlīgas izturēšanās upuri. Tomēr pastāv noteikti faktori, kas var padarīt bērnus uzņēmīgākus pret nežēlīgu uzvedību.

Bērna vecums

Bērna attīstības līmenis,

Bērna fiziskā, garīgā, emocionāla un sociālā uzvedība, ja tā netabilst parstajiem priekšstatiem par bērna uzvedību attiecīgajā jomā,

Riska faktori bērnam (2)

Iestādēs dzīvojoši bērni ir īpaši pakļauti gan varmācībai, gan nolaidībai.

Pusaudži ir pakļauti lielākam seksuālas varmācības riskam.

Bērni no dzimšanas brīža līdz 3 gadu vecumam īpaši pakļauti iespējai piedzīvot fizisku varmācību un nolaidīgu izturēšanos. Ir lielāka iespēja, ka ļoti mazi bērni pieredzēs noteiktus nežēlīgas izturēšanās veidus, piemēram, kratīta bērna sindromu.

Riska faktori bērnam ar invaliditāti vai īpāšām vajadzībām (1)

- Bērni ar kavētu fizisku un kognitīvu attīstību un invaliditāti ir uzņēmīgāki pret varmācību, jo viņi ir vairāk atkarīgi no pieaugušajiem, daudz izolētāki un mazāk spējīgi paziņot par jebkāda veida viņu pieredzēto nežēlīgo izturēšanos. Viņi var nesaprast, ka varmācīga uzvedība ir nepareiza, un viņi var nespēt aizbēgt (izvairīties) vai varmācīgās situācijās sevi aizsargāt.

Riska faktori bērnam ar invaliditāvi vai īpāšām vajadzībām (2)

- Bērni, kurus viņu vecāki uztver kā "atšķirīgus" vai "sarežģītus", ieskaitot bērnus ar hroniskām slimībām vai bērnus ar sarežģītiem temperamentiem, ieskaitot uzmanības deficītu un hiperaktivitāti un opozicionāru uzvedību, var būt pakļauti lielākam nežēlīgas izturēšanās riskam.
- Ar šādu bērnu aprūpi saistītas prasības var nomākt viņu vecākus. Var rasties saišu vai piesaistes attiecību pārrāvumi, it īpaši, ja bērni nereaģē uz jūtām vai tiek atšķirti dēļ biežas hospitalizācijas.

Aizsargājošie faktori

Aizsargājošie faktori nav sinonīms riska faktoru neesamībai.

Aizsargājošie faktori ir indivīdu, ģimeņu, kopienu vai lielākas sabiedrības apstākļi vai iezīmes, kas, tiem pastāvot, samazina neatbilstošas izturēšanās pret bērnu risku vai iespējamību un paaugstina bērnu un ģimeņu veselību un labklājību.

Dzīvesspēks (*Resilince*) ir spēja tikt galā un spēja nebūt uzņēmīgam pret noteiktiem negatīvas situācijas veidiem. Dzīvesspēks nav personai piemītoša īpašība, un jēdziens "dzīvesspēks" vienmēr ir lietojams saistībā ar noteiktiem faktoriem.

Dzīvesspēks atgūties no noteiktu faktoru kaitīgās ietekmes var būt saistāms ar bērna ģenētisko mantojumu, temperamentu, iepriekšējo pieredzi un aizsargājošie faktoriem.

Ar vecākiem un vecāku lomu saistīti aizsargājošie faktori

Vecāku spēja tikt galā ar ikdienas stresu, kā arī ar gadījuma rakstura krīzēm.

Vecāki, kam ir izpratne par bērnu un jauniešu attīstību.

Vecāki, kas sniedz:

- mīlestību,
- cieņpilnas attiecības,
- drošas iespējas, kas veicina neatkarību,
- rūpīga un iejūtīga aprūpe, kas veicina drošas piesasaistes veidošanos.

Ar vecākiem un vecāku lomu saistīti aizsargājošie faktori

- Bērna pieredze, kas saistīta ar rūpīga pieaugušā sniegtu bērna agrīnu aprūpi un bērna saiknes izveidi ar rūpīgu pieaugušo, ietekmē visus uzvedības un attīstības aspektus. Ja vecākiem un bērniem ir stipras un siltas jūtas vienam pret otru, bērnos attīstās ticība, ka vecāki viņiem sniegs visu, kas nepieciešams, lai viņi izaugtu, ieskaitot mīlestību, pieņemšanu, pozitīvu vadību un aizsardzību.
- Zīdaiņiem, kas saņem mīlestību un rūpes no saviem vecākiem ir vislielākā veselīgas attīstības iespēja. Bērna agrīna vecuma attiecības ar nemainīgu un rūpīgu pieaugušo ir saistītas ar vēlāk gūtām labākām atzīmēm skolā, veselīgāku uzvedību, daudz pozitīvākām attiecībām ar vienaudžiem un paaugstinātu spēju tikt galā ar stresu.

Ar ģimeni saistīti aizsargājošie faktori

Ģimenes, kas var nodrošināt savas pamatvajadzības attiecībā uz pārtiku, āpgērbu, mājokli un transportu.

Stabilas ģimenes attiecības.

Noteikumi mājās (arī attiecībā uz internet lietošanu) un atbilstoša bērnu uzraudzība.

Vecāku nodarbinātība.

Atbilstoši finanšu resursi.

Atbilstošs mājoklis.

Ģimenes, kam ir piekļuve veselības aprūpei, bērnu aprūpei un sociālajiem pakalpojumiem.

Rūpes izrādoši ārpus ģimenes loka esoši pieaugušie, kas var būt atbalsts vai paraugs.

Ar kopienu saistīti aizsargājošie faktori

Kopienas, kas sniedz konkrētu atbalstu ģimenēm, lai tās varētu apmierināt savas pamatvajadzības.

Kopienas, kas uzņemas atbildību nepieļaut neatbilstošu izturēšanos pret bērniem.

Ar bērnu saistīti aizsargājošie faktori (1)

Labā veselība.

Vienmērīga attīstība.

Emociju pašregulācijas spēja.

Spēja izteikt emocijas.

Spēja atpazīt citu emocijas un piemēroti uz tām atbildēt.

Inteliģence virs vidējā līmeņa.

Hobiji un intereses.

Labas attiecības ar vienaudžiem.

Labas sociālās prasmes.

Ar bērnu saistīti aizsargājošie faktori (2)

Labas attiecības ar vienaudžiem.

Labas sociālās prasmes.

Viegls temperaments.

Aktīvs problēmu risināšanas stils.

Pozitīvs pašnovērtējums.

Līdzsvars starp lūgšanu pēc palīdzības un autonomiju

